

MARNIE (556) *av*

marnie (553), **marno** (2), marnie *a.* marno (1); marno *BielRozm*; marnie : marno *RejWiz* (100 : 1). [Za postać wątpliwą uznano *comp* z tekstu, w którym nie ma zaświadczonej postaci stopnia równego].

Wszystkie samogłoski jasne (w tym w a 2 r. błędne znakowanie).

comp marni(e)i (3).

Składnia comp: marniej jako co (1), marniej niż gdyby (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Na darmo, na próżno; niepotrzebnie, bez pożytku, bez korzyści; bez sensu, głupio, nierozważnie, bez powodu, z błahej przyczyny; bez śladu, bezpowrotnie (o sytuacjach, działaniach bezcelowych, bezskutecznych, niepotrzebnych lub też prowadzących do zniszczenia); *inepte Cn* (225) : *RejPs* 104; (Wszystk)o fie więc to márníe rozchodzi (ledn)o cnotá tá wdział nieprzychodzi *RejRozpr* K3v; *RejJóz* F5v; Ani ony więc radołcy Czo wniebiełkey ofyadłofłczy. Czo ie marnie opuścizamy Gdy fię oczełne łtaramy. *RejKup* f3v, c6v, e5v, g2v, dd5v, ee4v; A choć napną łtrzały łwe ále w nich wnet łłkodá/ Bo fie márníe połamyá práwye áż do łłczátká *LubPs* O3v; Abowiem włzytki dni náłze w gniewie twoim zwátláły/ Iáko lekka páięczyná ták fie márníe rozchwiały. *LubPs* T6v, F2, I2v, Qv, S, X3v, Zv, ee3v; *KrowObr* Av; Gdyż ná łwiece nie máłz nic nigdy ták trwáłego/ Coby márníe nie zefłzo w omyłnościach iego. *RejWiz* 64v; A iż im [krolom i księżetom] nie pomogá ni mocy ni zamki/ Włzyłcy fie márníe tłuká iáko nędzne łklanki. *RejWiz* 86; O niełzczęłny kákolu/ o żáłofne zyárno/ To fie w niwecz obroćić iuz tám mułłz mární. *RejWiz* 157; O mizerne pieniádze/ o niełzczęłne złoto/ Co po łmierći zołtániełz káždemu zá błoto. A wđy zá tobá márníe ták włzyłcy biegamy/ Ze y dułze y ciáło nędznie przedawamy. *RejWiz* 162, A8, 28v, 62v, 72v, 87 [2 r.] (25); tyłz toć łzkodá/ gdzye ták helmy łtoiá/ A márníe żárdzewiáwłzy/ pczóły fie w nie roiá. *RejZwierz* 117, A5; áby fie tych złá przygodá á bárzo głupiá drudzy karáli á łtrzegli fie pijánych zwad/ á żywothow łwych márníe przed czáłem nie vtracáli. *BielKron* 334v; *RejAp* AA6v, 5v, 35v, 199, 199v; áby thego [rzeczy potrzebnej zbawieniu] nędzny człówiek prze nieobaczenie człówieczey krewkołci márníe nie łtrácił *RejPos* 129v, 23, [136], 157, 187v, 210 (11); żebył thák nie leżał márníe iáko łłoń podpárlzy fie drzewá *RejZwierc* 160, 40, 41, 65v, 75v, 154v (9); *MycPrz* I [C]2; Temu cnemu człówieku rowien w káždey łpráwle/ Bo iák on nigdy márníe nie dobył łwey bronil/ Ták też ten niepotrzebnie nikogo nie gromil. *PaprPan* Z2, Ff4; *StryjKron* 395, 657; *KochFr* 45; *WisznTr* 32; *BielSjem* 12; *GórnRozm* A2; *OrzJan* 86; Zgináłes márníe o cny Włádyłłáwie: Nie márníe. Zyiełz zá to w wieczney łławie. *KlonKr* E4; *KlonWor* 82.

W charakterystycznych połączeniach: marnie biegać [za czym], bujać, dobyć bronil, drapać, kupić się, kwapić się, leżeć, myśleć, narzekać, obroćić się, obumrzeć, opuszcząć, osychać, oszukać się, pleść myłli, (s)plószyć (2), pobić, pobłáźnić (2), pokruszyć, połamać, przekłinać, rozchodzić się, rozchwiać (się) (3), rozłać, rozproszyć (rozproszon) (2), roztargnion, schodzić, spadać, sprochnieć, spustoszyć (2), (o)stradać (5), szarpać, szukać, tłuc się (2), tonąć, (s)tracić (utracić, utracać) (17), trudzić, tyrać się, uciekać, upaść (2), ważyć, wspinać się, wstydzić się, wymamiony, wyniszczon (zniszczon) (2), wziąć, zabijać się, zapalać się, żárdzewieć, zasmucić się, zblądzić (3), zejść, zgładzić, zgubić, zostawić.

Zwroty: »marnie ginąć (*a.* z(a)ginąć, *a.* poginać)« [szyk zmienny] (15): *RejKup* g6v, 12v; *LubPs* K4v *marg*, bb5v; *RejWiz* 13v, 32, 125v; *RejPos* 67, 72v *marg*, 83, 138v, 218v *marg*, 319; Z cnoty

wieczna łławá łłynie/ A bogáctwo márnie ginie *KochMRot* A2; zábiegáiąc temu/ áby čás v łádu márnie nie gináł [...] połtánawiamy/ áby [...] *SarnStat* 808.

»marnie (z)ginać« [o śmierci przypadkowej, niewinnej, niezasłużonej] [szyk zmienny] (14): *RejFóz* I7, K8, Q4; *RejWiz* 104, 106v marg, 126, 129v; *RejAp* 66; *RejPos* 7; *RejZwierc* 37v, 47, 93; Y inych s tobá wiele zacnych pogotowie/ Márnie zginać mułieli dla wáłzey złey rády *PaprPan* Ff3; *KlonFlis* C2v.

»marnie (z)ginać« = *obumrzeć, zginać bezpotomnie* [szyk zmienny] (3): SZkodá że nam to gniazdo iuż ták márnie ginie/ [...] Ale to łtąd rozumiem iże iuż nam łchodzą/ Bo łie łłyfzę przez iáiec by Głázowie rodzą. *PaprPan* Z2v; *GórnTroas* 38; *PaxLiz* B2.

Szeregi: »marnie a bezpotrzebnie« (1): Czemużeś chciał ták márnie á bezpotrzebnie zginać? *RejZwierc* 93.

»marnie a nikczemnie« (1): iáko rády ich [*nieprzyjaciół Boga*] y włzytki łpráwy ich były márnie á nikczemnie rołtárgniony *RejZwierc* 265.

»marnie, bez przyczyny« (2): SVłpicius w Egipcie miał dwa włafne łyny/ Ktore mu tám pobito/ márnie bez przyczyny. *RejZwierc* 27v; *SarnStat* 1315.

»marnie a bez rozmysłu« (1): A nie baczymy thego iż ná nędzney zagrodzie łiedzimy/ á kiedy każą tedi záwždy wnet z niey prowadzić łie mułimy/ y włzytko márnie á bez rozmyłłu [...] tu zołtáwić mułimy. *RejZwierc* 137v.

a. *O lekkomyślnym trwonieniu, rozprasaniu bogactw (nie tylko materialnych), o marnotrawnym sposobie życia; vane Vulg; turpiter Mącz; inaniter Modrz; inutiliter JanStat (105) : A łnadz o tym prozno mowić čás łie marnie kroci* *RejFóz* O6v, G3; *RejKup* f2, g3, 17; młódzy łyn zebráwłzy włzyłtko/ wezbráł się do dalekiej krajny i tamże rołprofzył maiętność łwoię żyjąc marnie [*vivens profuse*] *MurzNT Luc* 15/13; á co złe nábyte/ Rołchwyłáią tho márnie ręce połpolite. *RejWiz* 105v; Vřrzyłz iellíč pomogá portugały ony/ Coż ie márnie łzáfował ná rozłiczne łtrony. *RejWiz* 122v, 48, 58v, 99, 99v; *RejZwierc* 116v; Abowiem łię to nieprzygadza/ iżeby márnie dobra łwe ten rołprałzał/ ktory ich s pracá nazgromadzał. *KwiatKsiąż* Cv; *RejAp* 146v, Cc8v; *RejPos* 191, 192v, 194, 206, [219]v, 345; Bo Pobory káždy rok/ márnie obracáli. *BielSat* L3; część go [*żywota*] też záłpi álbo záprożnuie márnie. *RejZwierc* 136v; A to ma w zyłku/ iż mu ony wdzięczne czáły márnie vplłynęły/ [...] ktore mu ták márnie zbiegły iáko ná wiołnę wodá *RejZwierc* 161, [28²], 102v, 109, 143v, 157 (13); *BielSjem* 25; *GrabowSet* Tv; Lepieyci miła Páni/ kiedy co názbierałz/ Ze to mężowi oddałz/ márnie nie rołterałz *ZbylPrzyg* B4v.

W połączeniu szeregowym (1): iż ołkárzon on nędzny włódárz do Páná onego [...]/ iż márnie á łwovolnie á bez rozmyłłu łzáfował/ á rołprałzał ony zwierzzone łkárby *RejPos* 192.

W charakterystycznych połączeniach: *marnie gubić, (roz)lecić (się)* (5), *obracać (obrocić)* (5), *rozchwytać, rozgarnąć się, roznieść, rozpraszać (rozproszyc się)* (5), *sprawować, (roz)szafować* (3), *(roz)tyrać* (3), *używać, zadłżać, zaprożnować (prożnujący)* (3), *zatrząsać; czas(y) marnie bieży* (2), *kroci się, upływa (upłynęły)* (2), *wychodziły, zbiegły; marnie godzinki schodzą, lata*.

Zwroty: »marnie ginać (a. zginać)« (3): W opillłwie čás márnie ginie poćciwemu. *RejZwierc* A6v [*idem*] 62v; *WerGość* 270.

»marnie tracić (a. utracić, a. utracać, a. stracić, a. potracić), stracony, utratny; [co] się marnie traci« [w tym: czas (16)] [szyk zmienny] (44:2:1;1): *RejPs* 179v; *RejJóz* F4; *RejKup* t8v; *RejWiz* 2, 17v, 29, 65, 144v (10); *UstPraw* B3; *RejZwierz* 141v; *BielKron* 334, 393; *KwiatKsiąż* P4v; Per luxuriam effundere atque consumere omnia bona, Márníe/ ropuŝtnie [!] vtrácić wŝizftki dobrá. *Mącz* 432d, 65a, 193c; *Prot* D3v; *RejAp* Cc8; *RejPos* 185v, 337, Ooo2v; *BielSat* Hv; przedię on [poćiwy umyŝ] pomierney máiętnoŝci fwey záwŝdj z welelŝzą myŝlą vŝyc moŝe niŝli bogacz/ álbo łákomiec/ álbo frálowny/ ábo teŝ márníe vtrátny. *RejZwierz* 143v, 15, 18v, 23v, 62, 62v (12); *BielSpr* b3v; záifteć ci/ ktorzi márníe vtráciáią máiętnoŝć [*decoctores*]/ godni íą karánie od Dozorcow ábo Przełóŝonych zá to odnoŝić. *ModrzBaz* 32, 36; *Skarŝyw* 83, 134; *BielSen* 19; Kto fwoy čás márno tráć/ íák mu íie opłaca. *BielRozm* 8; *PaprUp* Fv; *PudłDydo* A3v.

»marnie trawić (a. strawić); [co] się marnie (s)trawi« [w tym: czas (4)] = *turpiter transigere Mącz*; *degulare Calep*; *inutiliter consumere JanStat* [szyk zmienny] (9; 2): *RejKup* F; *BielKom* A, D5v; *Leop Is* 49/4; *Mącz* 258d; *ArtKanc* L8; *Calep* 298a; *GrabowSet* Tv; [synowie] ták wŝiętę dŝiedzictwo zwykli márníe trawić/ wydawáć y rozprałzáć *SarnStat* 588 [*idem*] [630]; Sámeo mi čásfu záł/ co íie márníe ítrawi *PaxLiz* D3. Cf MARNOTRAWIĆ.

Szeregi: »darmo, (a) marnie« [szyk 5:1] (6): *RejWiz* 17v, 29, 144v, 191; ítárayŝe íie pilno/ íákoby ty twe čásły tobye dármó á márníe nie wychodziły *RejZwierz* 136v, 253.

»marnie a nierozmyŝlnie« (1): z íákim ci wŝtydem tego ná ítároŝć vŝywaíą/ ktorzy młodoŝć íwą márníe á nierozmyŝlnie vtráciáią. *RejZwierz* 18v.

»bez przyczyny a marnie« (1): Poproŝnicym prácowáł/ bes przyczyny/ á márníem [*sine causa et vane*] moŝnoŝć fwoię ítráwił *Leop Is* 49/4.

»marnie a sproŝnie« [szyk 1:1] (2): Máiętnoŝci fwe y čásły ony wdŝięczne ŝywotá poćiwego thák márníe á íproŝnie íákó ine nieme bydło tráćą *RejZwierz* 62, 159.

2. W sposób hańbiący, poniŝający, przynoszący ujmę, wŝtyd; w pohańbieniu, w upokorzeniu, w niesławie (ocena społecznej percepcji faktu; zwykle okreŝla rodzaj kary, teŝ kary losu lub kary boŝej); *turpiter Mącz*; *odiose, putide Calep* (211): *Opecŝyw* 48, 158; [*Sokrates*] wiele kroć marnie poŝmiewan, to wŝzitko dobrowolnie ícirpiáł *Bielŝyw* 46; *RejŁas* w. 54; lecz ták zeydŝiećie márníe z íwiátá/ íákó ná íproŝnieyŝfy ludzie *RejPs* 123, 50, 51, 97, 148v; *RejJóz* F7, H2v, N8v; *RejRozm* 396; Bo to pokornem íprawiono Pyŝnego márníe írzuczono *RejKup* o8, g2v, n7v, Z; *MurzHist* M3v; Bowyem íam Bog [...] pohańbił ye márníe zá ich wŝŝetecznoŝci *LubPs* N5v; Nyech márníe vŝtáńá á w hańbye zoŝtáją/ Co duŝfy mey ná wŝŝem tu čási wŝlaczáją *LubPs* Q3; á ŝli y niewierni íprzećiwnicy íego y koŝciołá íwiętego/ márníe zefromoceni á w niwecz obroceni będą *LubPs* Z3v; W imyę Páńŝkye przedemną márníe tył podáli *LubPs* aa3v, C2, G2v, G3v [2 r.], H3, M2 [2 r.] (24); Ten ná dole coŝ widŝyáł/ to íeŝt Lucyper on/ Co dla pychy ná gorze był márníe pogromion. *RejWiz* 169; Íŝ nie z miárą vŝywał ony doŝtoynoŝci/ Stráćił go zá to márníe Pan z gory w niŝkoŝci. *RejWiz* 188v, 19, 85, 86, 131, 135 (11); *KochZuz* A3v; *RejZwierz* 23v, 29v, 42, 45, 104; íuŝ ich moŝemy nie zwáć gwiazdámí niebieŝkiemi/ ále gwazdámí [!] márníe vpádłemi ná ziemię *RejAp* 76v, 2v, 31, 36, 122v, 133v (11); z roŝkazáńia Páńŝkiego á z zezwolenia onego woŝŝká wŝŝytkiego/ był márníe ítrácon á vkámionowan on nędŝny łákomiec *RejPos* 218; Íŝ oto ten tho Iudaŝ w roŝpáćŝy íwey márníe íie obieŝił *RejPos*

[290]; A wżeteczne iáko záfię bywały záwżdy márníe zelżone v niego/ y thu ná fwiecie y potym odefláne ná wieczną pomftę fwą. *RejPos* 322, A5, Bv, 6 [2 r.], 16v, 20 (30); *RejPosWiecz*² 95v; też był [*Nabuchodonozor*] powftał ná pychę że fie kazał zá bogá chwalić/ thák iż go Pan ták márníe fkarął/ że odftłłpíwfy od rozumu vciekł do lálá *RejZwierc* 48; Kto w frogóści ludzi łupi/ Bárzo tráci ná tey kupi/ Bo y flawę márníe tráci/ Y Bog łowito zápláci. *RejZwierc* 231; Coż wżdy czyniłz żółtobrzuchu? Márníe ożárly páduchu *RejZwierc* 231v; Bo kto łobie przypomni pírwłzy włzczętek iego/ Tedy fie márníe záczął z narodu chłopkíego. *RejZwierc* 241v, 43, 45, 47, 50, 179 (14); *WujJud* 38v; *PaprPan* Qv, Ee4v, Ff3v, Hh3v; *KochMRot* B4; *ArtKanc* P20v; przyfpórz wymowy/ Abych twą flawną bitwę mógl opifác flowy/ [...] Gdzie twé przedníe zwycięztwá legły ztobą márníe. *KochFrag* 41.

W charakterystycznych połączeniach: marnie cienia się lękać, dognan, gardło dać (4), (s)karać (skaran) (3), lec, obiesić się, obumierać, odpaść (spaść, wypaść z miłosierdzia) (3), odrzucon, ożarły, płacić, pobit, podan, pogromion (rozgromion) (2), pohañbić, położon, pomieszany, pomordować (pomordowan) (2), poranić, porazić (porazon(y), zrazon) (12), porzucić (zrzucić) (3), pośmiewany, potłoczony, (po)psować (2), rozbieżec się, rozproszyć (rozproszony) (2), stracić (utracać, utracić, (za)tracić, stradać, stracon, zatracon, wytracon) (13), strącić (strącon) (15), szwanku doznać, tył podać, uciekać, umorzyć, upaść (upadać, upadły) (11), usta(ną)ć (2), uwinić, wstecz się obrocić, wygnać (wyganiać, wygnany) (3), wylana krew, wyniszczyć, wywiedzion, wywrocon, zabít (3), zacząć się, z(a)gubić (3), zamilknać, zatonać, zawstydzic (zawstydać) się (2), zborzyć (zborzon) (2), zbrukan, zdychać (2), zejść (schodzić) (5), zelżon (3), zasromocon, złowić się, złożon z krolestwa, zniszczyć, zniżon (poniżon) (2), zsadzić się.

Zwrot: »marnie ginąć (a. z(a)ginać, a. poginać)« [szyk zmienny] (81): OpecŻyw 48v; *RejPs* 73v, 163; *RejJóz* F7, F7v, G6; *RejKup* Dv, e3, Qv, ee8; *LubPs* Bv, C2, E4, G2, 12 marg (17); *RejWiz* 75v, 95v, 172v, 173, 182v [2 r.], 183; Bo zna pan drogę fprawiedliwych: á drogá złółnikow márníe zginie [*quoniam novit Dominus viam iustorum, et iter impiorum peribit*]. *Leop Ps* 1/6; TEgo kiedy po bitwie ná plác fciąc wiedziono/ Ten plákał co mu go wieść było poruczono. Záłuiąc y ofoby y mężá tákíego/ Iż ták miał márníe zginać/ od krolá fprofnego. *RejZwierz* 17, 34, 44v; *BielKron* 237; *OrzQuin* E; *RejAp* 78v, 95v; drudzy fie lámí pomordowáli/ drudzy márníe poginęli/ ták iż pí włáśni ich łeptáli krew ich *RejPos* 264v, 27, 115v [2 r.], 138v [3 r.], 159v, 172 (18); *RejZwierc* 53v, 153v, 239, 251v; *KochMon* 30; *RejPosWstaw* [21³]v; *HistHel* B, Dv; *PaprPan* Ff3v, Hh2v; *KochPs* 91; Ládisław wiárę Turkowi złamawłzy márníe zginał. *CzechEp* 13 marg, 13; *ArtKanc* P19, S7v; *GrabowSet* Q4; *KołakSzczęśl* C3; *KlonKr* E4; Bo kto kiedy w ręce tve [*Wenus*] wpadł, márníe ten zginał, Níż gdyby fzyię złamał z fkáłą fię vrwawłzy. *CiekPotr* 18; *CzahTr* C2v; *GosłCast* 26.

*Szeregi: »marnie a haniebnie« (1): Tákíeż Fáraon/ tákíeż Saul/ ácz ná czás vżyli możności fwoich/ ále iákíe było dokończenie ich/ ták iż márníe á hániebnie poginęli. *RejPos* 138v.*

»marnie a (i) nিকczemnie« (2): WerGość 232; Obáčmyłz fię kiedykolwiek dla Páná Bogá/ á wczás poki márníe á nικczemnie/ ftrzeż Pánie Boże/ iákíego znáčnego fzwánku nie doznamy. *VotSzl* B3.

*»marnie a sprosnie« (1): Nuż co fie theż było sftáło onemu Heli [...] / iż y on lám márníe á fprofnie zginał y z onemi fyny fwemi/ y wiele ludzi niewinnych prze to zámordowano *RejPos* 350v.*

»marnie a sromotnie« (2): bezecne pijaństwo/ do czegożeś ty to mnie przywiódło/ iż oto márníe/ á fromotnie gárło dáć mużę. *GórnDworz* S7 [*idem*] *WerGość* 248.

a. *Obelżywie, traktując jako kogoś niskiego, podłego stanu* (3) : Też był pośla marnie śfukał. *RejKup* b3v; Náńzy Polacy zową go Luźnym człowiekiem/ ábo iefzcze márníe/ hultáiem. *KlonFlis* A4v.

Zwrot: »ważyć marnie« (1): A gdy cię nielláchetna w tym nędzá ogárníe/ W ktorey iáko cię ludzie będą ważyć márníe. W ten czás dopiero poznałz iák ma nędzá rogi *CzahTr* C.

3. *Źle, podle, niecznie, niegodziwie, grzesznie, ze złymi skutkami (moralna ocena czynu, oddziaływania); efflictim Mącz (56)* : *RejJóz* B2, Iv, Q4; *RejRozm* 404; *RejKup* f5, p3v; Ná onych pagorkoch śwych w gnyew go pobudzili [*Żydzi*]/ Gdzye rzezáne bálwany ták márníe chwaliłi *LubPs* Sv, P2, R2v, Y3; Ktory k łoby wżytko złe by kurczątká gárníe/ A cnotę iáko Kániá pędzi od nich márníe. *RejWiz* 102; Też iefzcze pewnie niewięzł coć zá dzyeci roftą/ Iellibyś ich nie wżył potym z więtfzą chłoftą. Gdyćby márníe śłynęły zá żywotá twego *RejWiz* 105v; Y ty śie márníe myłlic záwždy przed nim wtydzi. *RejWiz* 112v; Czeka áby śie vznáł á żáłował thego/ Iż ták márníe obraził Pána ták dobrego. *RejWiz* 130v; Tákze śie potym z nimi ludzye pobláznili/ Ze też od Pánłkiey woley márníe odstąpili. *RejWiz* 181v, 65, 72v, 77v, 89v, 99 (20); *RejZwierz* 138v; *Efflictim*, *Nędznie/ Miernie* [*lege*: marnie]. *Mącz* 130c; Iuż też wiemy co ten nędzny człowiek wczynił. Iáko iefł márníe zwiedzion od czártá chytrego/ y iáko przeftąpił wołá rofkazánia Pánłkiego *RejAp* 1; á odstąpił od niego [*Boga*]/ á zdrádził go márníe/ poślubiwży mu mocną wiárę swoię. *RejPos* 167v, 31, 54v, 85v, 159v, 192v, 217v, 338v; O nielláchetna ziemio/ o nędzne łákomstwo/ Toż nas márníe śzáfuiefz/ y náńze potomstwo. *RejZwierc* 246v, Av, 184v, 217, 246v, 261v; *GostGospSieb* +2v; *Modlitwá* bárzo nabożna ś. *Anzelmá/ tym* śłużąca/ ktorzy przez grzech/ niewinność márníe łtráćili. *LatHar* 148, 741; *GosłCast* 34.

W funkcji dopełnienia: 'marną, tj. złą, haniebną rzecz' (1): Iefł też drugie złodzieyństwo [...]: Gdy kto Rzeczpośpolitą (iż ták mam rzecz márníe) Lub iákiego Monárchy dochod k łobie gárníe. *KlonWor* 16.

W połączeniu szeregowym (1): O wřzechmogący [...] Pánie toćby nas dzis wiele tą śmierocią pomrzcć mułiało/ ktorzy márníe á plugáwie á śprofnie obchodzimy thy święte dni twoie *RejPos* [226]v.

W przeciwstawieniu: »dobrze ... marnie« (1): Bárzo rad [*los*] k łoby przygárníe/ Chocia dobrze álbo márníe *BielKom* F2v.

W charakterystycznych połączeniach: marnie błądzić, borzyć, chwalić bałwany, gładzić, (u)łowić (2), mienić się, myłlic, nabyty, nazbierany, niszezyć, obchodzić święte dni, obrazić, odstąpić (2), pędzić, płynąć, podrębować, pogłdać, potargować, przedawać, przymawiać, psować, rozkwilić, rozszerzyć się, skażony, skrobać (2), słynać, stracić (utracać) (3), szafować, upleść, użyć, wlepić się, wydziergnąć się, wzgardzić (wzgardzać) (2), zagłuszyć, zapomnieć, zatłumiać, zdradzić (2), zgromadzony, zgubić, zwodzić (odwodzić, zwiedzion) (3), żyć (2).

Szeregi: »marnie a niepobożnie« (1): A co iefzcze gorźzego miedzy námi Krześcijány powftáło/ [...] iż swoie Miecze ná łię obracamy/ márníe á niepobożnie ludzi o Wiárę wtráćiając *BielSpr* 61.

»marnie a nieuczciwie« (1): A ták gdyż Kśięża [...] márníe á nieuczciwie bes Małżeńtwa w Polńce żywią *OrzRozm* H3v.

4. *W okrutny sposób; boleśnie; dotkliwie, ciężko; nieszczęśliwie (56)* : *RejŁas* w. 11, 30; *Nieracz miły panie [...]* nas marnie odmietowac od świętego miłofierdzia swoiego *RejPs* 88v, 170; *O nie flachetne zwierzę/ czożes to łprawilo Zes mię miłego łina/ tak marnie zbawiło* *RejJóz* B5v, B6, H7v, L8, N5v, O5; *RejKup* e8, Fv, n7; *Nie vżywiełz ná łwiecie ták żadney rołkolży/ Potym łmierć márnie s ciálá dufżę precż wypłolży* *BielKom* E5v; *Y słtałem łye yáko człowyeł márnye ogłulfony/ Niemáiąc łprawy w vłciech łwich práwie iák zmamiony* *LubPs* K3v, *ktv*, D2, H2v, T3v; *A toć iełt tá przyczyná/ iż tą kołá márnie/ Tá łprofna okrutnicá [= śmierć] włzytki łtany gárnie.* *RejWiz* 86v, 81v, 84, 86v, 96, 123 (9); *RejZwierz* 14; *RejAp* 74v, 132v; *ktore [zasługi] tobie y włzytkiemu łwiátu/ łprawilo to łwięte ciáło Páná twoiego/ ták márnie vmęczone dla ciebie.* *RejPos* 90; *á teraz go widzi ták znędzonego/ [...]* iż [...] więcey ku iákiemu żwirżęciu zábitemu á márnie ná drzewie záwielzonemu łciągáło łie podobieńłtwo. *RejPos* [105]v, 87, [108]v, 166v, 198v, 200 (11); *RejZwierc* 198v, 199v; *PapPan* T4; *Ow/ co łam biędny ledwé łie przygárnie Do portu/ wżiáwłży wielką łzkodę márnie Ná morzu/ bogi y łczęścié winuie.* *GórnTroas* 67.

W połączeniu z przymiotnikiem (1): *mizerny naiemniku/ kthory widzilż tuż nie dáleko wilká przychodżącego/ [...]* máło nie pod oczymá thwemi drapieżącego łtadko á owieczki Pánłkie/ *tobie zwierzone [...]* á ty kryielż łeb w ziemię/ á niełmiełż podnieść nołá łwego/ áby poczuł co iełt łzkodliwego/ [...] ábyś tylko záwyl iáko wilk ná drugie/ á vkazał drogę/ iákoby łie mogł odegnáć then drugi wilk márnie drapieżny od łthádá Pánłkiego. *RejZwierc* 186.

W charakterystycznych połączeniach: marnie cirpieć, garnąć, gnieść, kazić, machnąć kosą, obrazić się [o co], ochromiony, odarty, odmietować od miłosierdzia, odrzucony, ogłuszony, opuszczon, oślepiiony, pomdleć, potopić (utopić) (2), pożyrać, siec, stracić (6), struchleć, ściśniony (uciśniony) (2), umęczony, utonąć, wiązać, wypłoszyć, wyrzucić, wziąć szkodę, zamordować, zanurzon, zarażony (2), zawieszony, zbawić, zdradzić, zdychać, zemrzeć, złomić, zranić (zraniony) (2), zostać [na czym].

Zwrot: »marnie (po)ginąć (a. zginąć)« (8): *Dzywnie zawzdy na tym łwiecie łczęście go trapiło Na żonach też y na dzieciach czo marnie ginęli* *RejJóz* M3v, M4 [2 r.], M4v, O6, O6v; *LubPs* R6; *RejPos* 75.

Szereg: »marnie a srodze« (1): *odárlży y obłupiwlży iá ze włzytkiego/ márnie á frodze zránili iá onemi łprofnołciámi á grzechy nieznośnemi łwiátá tego* *RejPos* 210.

5. *Nieprzyjemnie dla oka lub ucha, brzydko, plugawie (7)* : *Są też drudzy co pyęknie ná lutenkach gráią/ Drudzy też co pyołneczki pocżciwe łpyewáią. [...]* *A przedłię y wefelży bywáią nam gołście/ Niżli tám w onym huku kiedy wrzelżczá włzyłcy/ A drudzy márnie wyiá iáko w łefie wilcy.* *RejWiz* 67; *Vżrzał [...]* dziwnego człowieká. [...] *Brudny/ czarny by Murzyn/ łzpetny/ okopciáły [...].* *Rzekł młodzyeniec [...]* *Bo widzę iżec ciáło márnie okopciáło* *RejWiz* 159, 66, 171v.

W przen (3) : *Márnie to płodne zyele [tj, szaleńłtwo] á ledá gdzye rołcie/ A gęłci to po włzytkim záwżdy łwiecie gołście.* *RejWiz* 78; *RejZwierc* 185.

W przeciwstawieniu: »chędogo ... marnie« (1): *Chociay zwirżchu chędogo ále we wnąłtrż márnie.* *RejWiz* 28.

*** *Dubium* (prawdopodobnie błąd zamiast „mocniej” lub „barziej”) (1) : Bo nie fię do fercá ludzkiego márníey nie wlepi [*Nihil enim animis hominum magis adhaeret*]/ iáko to/ do czego kto z młodu przywyknie. *ModrzBaz* 9v.

[Różnice między znaczeniami są nieostre. We wszystkich znaczeniach częste są użycia pleonastyczne, Wyraz występuje w teksiach Reja 385 r. (69,5%)].

Synonimy: 1. *daremnie, daremno, darmo, próżno*; 2. *haniebnie, nikczemnie, sromotnie*; 3. *plugawie, sprosnie*.

Cf **MARNOCHLUBNY, MARNOCHWALCA,**
[MARNOSTRAWCA],[MARNOSZALONY], MARNOTRACTWO, MARNOTRAT,
[MARNOTRATA], MARNOTRATCA, MARNOTRATNIK, MARNOTRATNOŚĆ,
MARNOTRATNY, MARNOTRAWCA, MARNOTRAWIĄCY, MARNOTRAWIĆ,
MARNOTRAWIENIE, MARNOTRAWNIE, MARNOTRAWNOŚĆ, MARNOTRAWNY,
MARNOTRAWSTWO

ZCh